

## มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา: ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้แทน ชุมชนในการจัดทำแผนแก้ไขฟื้นฟูในชั้นก่อนฟ้อง

นิศรา รัตนเกียรติกานต์\*

รองศาสตราจารย์อัจฉริยา ชูตินันท์\*\*

### บทคัดย่อ

เด็กและผู้ใหญ่ที่กระทำความผิดนั้นมีความแตกต่างกันทั้งในเรื่องวุฒิภาวะ การตระหนักรู้ถึงผลกระทบที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการกระทำผิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กในช่วงวัยรุ่นซึ่งร่างกายและจิตใจมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก ถ้าสังคมเข้าไปจัดการกับเด็กกระทำผิดเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ ก็เป็นการทำลายทรัพยากรมนุษย์ที่มีค่าโดยไม่จำเป็น และการจัดการกับปัญหาเด็กกระทำผิดโดยการควบคุมตัวเด็กจำนวนมากในสถานพินิจนั้นเป็นการตัดโอกาสเด็กออกจากสังคมโดยปกติ

จากสภาพปัญหาดังกล่าว จึงมีแนวคิดในการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มา หันเหเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดออกจากกระบวนการยุติธรรม พร้อมทั้งฟื้นฟูแก้ไขเด็ก หรือเยาวชนที่กระทำผิดไปด้วย มากกว่าที่จะนำเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม เพื่อหันเหเด็กออกจากกระบวนการยุติธรรม

ปรากฏว่าประเทศไทยมีกฎหมายรองรับกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์โดยวิธี ประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนไว้อย่างกว้าง ๆ กฎหมายที่กำหนดวิธีดำเนินคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดและทำให้สามารถจัดประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนได้ คือ พระราชบัญญัติ จัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534 โดยมี บทบัญญัติมาตราที่สำคัญที่สนับสนุนให้มีการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชน ได้แก่ มาตรา 63 ซึ่งปัจจุบันได้มีการตราพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ขึ้น จึงทำให้พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534 ถูกยกเลิก ซึ่งกฎหมายฉบับใหม่ได้มีการเพิ่ม หมวดมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาที่เป็นกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ หันเห เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดไม่ร้ายแรงให้มีต้องถูกดำเนินคดีในชั้นศาล อันจะทำให้มีประวัติ ติดตัว โดยกำหนดให้นำการจัดทำแผนแก้ไข บำบัดฟื้นฟูมาใช้แทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อน

\* นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

\*\* ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ฟ้อง ซึ่งได้กำหนดตัวบุคคลที่เข้าร่วมในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชน โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดที่เด็กและเยาวชนได้รับและเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาเป็น มาตรการทางเลือกที่ใช้กระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูในคดีที่พิจารณาแล้วเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนอาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง ภายใต้หลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดเพื่อการแก้ไขปรับเปลี่ยนความประพฤติของเด็กหรือเยาวชน การบรรเทาผลร้าย ทดแทนหรือชดเชยความเสียหาย สร้างความปลอดภัยหรือความสงบสุขแก่ชุมชนและสังคม และเสนอแผนดังกล่าวให้พนักงานอัยการพิจารณา เป็นการให้อำนาจผู้อำนวยการสถานพินิจเป็นผู้มีบทบาทในการเริ่มต้น โดยเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นอาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง ให้จัดทำแผนแก้ไข บำบัดฟื้นฟู เพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองเด็กหรือเยาวชน และแก้ไขปรับเปลี่ยนตามความประพฤติของเด็กหรือเยาวชน บรรเทา ชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายเพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่ชุมชนและสังคมแล้วเสนอความเห็นประกอบแผนแก้ไขบำบัด ฟื้นฟูต่อพนักงานอัยการเพื่อพิจารณาเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบด้วยกับแผนแก้ไขบำบัด ฟื้นฟู ในการทำความเข้าใจว่าควรดำเนินคดีต่อพนักงานอัยการ โดยการเสนอความเห็นประกอบแผนแก้ไขบำบัด ฟื้นฟูของผู้อำนวยการสถานพินิจนี้เองที่สามารถนำเอาประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนมาใช้เป็นตัววัดหรือเป็นเหตุผลประกอบการพิจารณาการทำความสั่งของพนักงานอัยการ หากเห็นว่าเด็กสามารถกลับตัวเป็นคนดีได้เพื่อส่งให้พนักงานอัยการทำความสั่งไม่ฟ้องอีกทีหนึ่ง วิธีการดังกล่าวถือเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือกันของทั้งสองฝ่าย ซึ่งถือเป็นขั้นตอนก่อนฟ้องที่สามารถหันเหเด็กออกจากกระบวนการยุติธรรม โดยที่เด็กยังไม่ต้องเข้าสู่กระบวนการทางศาล

แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นไม่มีกฎหมายบัญญัติถึงเรื่องการประชุมกลุ่มไว้ชัดเจนให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย จึงยังเป็นกระบวนการที่ยังไม่สามารถปฏิบัติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันได้อีกทั้งยังต้องคำนึงในบุคคลที่เข้าร่วมในการจัดทำแผนแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเด็กและเยาวชนเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายหรือไม่ ในทางปฏิบัติผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีความเข้าใจถึงกระบวนการอย่างถ่องแท้ ตลอดจนมีการประสานงานระหว่างองค์กรที่เกี่ยวข้อง จะเห็นว่าการประชุมกลุ่มครอบครัวที่ประเทศไทยนำมาปรับใช้กับการกระทำความผิดของเด็กเพื่อฟื้นฟูและแก้ไขเด็กให้มีความสำนึก และเพื่อให้กลับตนเป็นคนดีนั้นมิใช่อัตถ์แต่การนำมาใช้ยังติดขัดในทางปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมาย ตลอดจนการประสานงานระหว่างองค์กรที่จะทำให้การประชุมกลุ่มครอบครัวเกิดปัญหาในทางปฏิบัติเมื่อนำไปใช้ ซึ่งผู้ศึกษาได้ทำการวิเคราะห์ปัญหามาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้แทนชุมชนในการจัดทำแผนแก้ไขฟื้นฟูในชั้นก่อนฟ้องดังจะกล่าวต่อไป

## 1. บทนำ

ประเทศไทยได้นำเอามาตรการวิธีประชมกลุ่มครอบครัวและชุมชนมาใช้ในมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา เพราะเห็นว่าเป็นผลดีและมีความเหมาะสมกับบริบทของสังคมไทยซึ่งมีลักษณะครอบครัวขยาย มีความสัมพันธ์ต่อชุมชนที่อยู่อาศัยไปในทางที่มีความเอื้ออาทร ถ้อยทีถ้อยอาศัย ช่วยเหลือเจือจุนกันในระแวกชุมชนที่อยู่อาศัย ซึ่งในระหว่างชุมชนจะมีการดูแลของผู้นำชุมชนกับผู้อยู่อาศัยภายในชุมชนนั้น ดูได้จากหากผู้นำชุมชนมีความเข้มแข็งและมีความสัมพันธ์อันดี มีความสามัคคีกันในชุมชน จะไม่ค่อยพบอาชญากรรมร้ายแรงและหากเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดเมื่อได้ปฏิบัติตามแผนแก้ไขครบถ้วนแล้วกลับคืนสู่สังคมจะไม่หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก เพราะเมื่อเด็กหรือเยาวชนกลับเข้าสู่สังคมแล้วผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมในการควบคุมดูแลมิให้เด็กกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก อีกทั้งในการกลับเข้าสู่สังคมเด็กจำเป็นต้องได้รับการยอมรับจากสังคมเพื่อให้เด็กหรือเยาวชนสามารถปรับตัวให้เป็นคนดีต่อสังคมต่อไปซึ่งในขั้นตอนดังกล่าวผู้นำชุมชนสามารถจัดการให้เด็กหรือเยาวชนทำกิจกรรมอันเป็นไปในทางสังคมเพื่อให้บุคคลภายในชุมชนลดความรู้สึกด้านลบและให้การยอมรับเด็กหรือเยาวชนได้

การดำเนินมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนเพื่อเสนอต่อพนักงานอัยการอันเป็นประโยชน์ต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด กฎหมายบัญญัติให้มีผู้เข้าร่วมประชุมเป็นไปตามหลัก มาตรา 87 ในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู โดยให้อำนาจการสถานพินิจเชิญฝ่ายเด็กและเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด ฝ่ายผู้เสียหาย และนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เข้าร่วมประชุม และหากเห็นสมควรอาจเชิญผู้แทนชุมชนหรือหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิด หรือพนักงานอัยการด้วยก็ได้ ทั้งนี้ จะต้องจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้แล้วเสร็จและเสนอให้พนักงานอัยการพิจารณาภายในสามสิบวันนับแต่วันที่เด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำ แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต้องไม่มีลักษณะเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของเด็กหรือเยาวชนเว้นแต่เป็นการกำหนดขึ้นเพื่อประโยชน์ของเด็กหรือเยาวชนนั้นหรือเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะและไม่มีลักษณะเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเด็กหรือเยาวชน แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู อาจกำหนดให้วักกล่าวตักเตือน กำหนดเงื่อนไขให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติ และหากจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองเด็กหรือเยาวชน อาจกำหนดให้บิดามารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือองค์กรซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยปฏิบัติด้วยก็ได้ กำหนดให้ชดใช้เยียวยาความเสียหาย กำหนดให้ทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ไม่เกินสามสิบชั่วโมง หรือกำหนดให้นำมาตรการอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างมาใช้เพื่อประโยชน์ในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชน อันเป็นการร่วมกันจัดทำแผนแก้ไขฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดโดยบุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดซึ่งอยู่ในดุลพินิจของผู้อำนวยการสถานพินิจ ในการกำหนดผู้เข้าร่วมจัดทำแผนแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนนี้มี

รูปแบบที่คำนึงถึงประโยชน์ที่เด็กจะได้รับและเป็นการคุ้มครองสิทธิเด็กหรือเยาวชนเพราะมีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ที่มีความเข้าใจถึงจิตใจที่เปราะบางของเด็กหรือเยาวชน

## 2. รูปแบบและขั้นตอนในการจัดทำแผนและคณะกรรมการในการจัดทำแผนแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนในชั้นก่อนฟ้องในต่างประเทศ

ประเทศแคนาดาได้นำวิธีประชมกลุ่มครอบครัวและชุมชนมาใช้ในมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้องคดีดำเนินการโดยตำรวจและพนักงานอัยการทำงานร่วมกัน ส่วนกระทรวงยุติธรรมของประเทศแคนาดาได้จัดทำแนวทาง Restorative Justice Programs Guidelines และเผยแพร่ทางออนไลน์ ในหัวข้อ Values and Principles of Restorative Justice in Criminal Matters และ The Conflict Resolution Network เพื่อส่งเสริมการใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในคดีอาญาและกำหนดแนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุดหลายแนวทางเนื่องจากแต่ละรัฐแต่ละชุมชนมีความแตกต่างกันสามารถเลือกปรับใช้ได้ตามความเหมาะสม และยังได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ดำเนินโครงการหรือผู้ประสานงานโครงการหรือผู้ประสานงานโครงการที่จะต้องผ่านการฝึกอบรมกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ต้องเรียนรู้การเตรียมโครงการประชุมที่ดี เช่น สถานประชุม การอำนวยความสะดวก การบันทึกการประชุม และการประเมินผลโครงการ สำหรับการให้ความรู้ การฝึกอบรม และการทำวิจัย เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ตามรัฐต่าง ๆ นั้นมีหน่วยงานเฉพาะทำหน้าที่ดูแลรับผิดชอบ เช่น The Centre for Restorative Justice แห่ง School of Criminology, Arts and Social Science ของ The Simon Fraser University ซึ่งได้รับงบประมาณจาก The Correctional Service of Canada จะเป็นผู้ดำเนินการดังกล่าว British Columbia for Community Living (BCACL) ได้จัดทำคู่มือ Restorative Justice and People with Development Disabilities สำหรับผู้ประสานดำเนินโครงการ (Restorative Justice Facilitators) ได้ศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการนำไปใช้ในทางปฏิบัติ แต่เนื่องจากประเทศแคนาดาเป็นประเทศที่ประกอบด้วยหลายมลรัฐ แต่ละมลรัฐใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์แตกต่างกันไป เช่น

รัฐ Manitoba มีโครงการกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่ศาลสามารถใช้เป็นทางเลือกในการลงโทษผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่แทนการจำคุกได้ ผู้เสียหายจะได้พบกับผู้กระทำผิดเพื่อรับคำขอโทษ รับค่าเสียหาย ช่วยผู้กระทำผิดหาวิธีการกำจัดความโกรธ ฝึกทักษะการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น หรือรักษาอาการติดสุรา โดย The John Howard Society ของรัฐ Manitoba เป็นผู้ดำเนินการและเป็นแหล่งทุนสำคัญ ส่วนที่เมือง Hollow Water มีโครงการ Community holistic Circle Healing Programme ที่ใช้กับคดีความผิดทางเพศและในคดีความรุนแรงในครอบครัวของชุมชนพื้นเมือง Aboriginal People ซึ่งผู้กระทำผิด ผู้เสียหาย และชุมชนจะได้พบ

กัน โทษของผู้กระทำผิดคือการกล่าวคำขอโทษผู้เสียหายและคนในชุมชน รวมถึงมีการลงนามในสัญญาในการปรับปรุงพฤติกรรมในอนาคต

รัฐ Alberta มีโครงการการประชุมของชุมชน (Community Conferencing Programme) ที่เยาวชนผู้กระทำผิดจะไม่ถูกดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมแต่จะมีบุคคลากรที่ผ่านการฝึกอบรมช่วยไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาทและมีทักษะการสื่อสารเป็นอย่างดีช่วยโน้มน้าวให้ผู้เสียหายและผู้กระทำผิดได้แสดงความรู้สึกลงในสิ่งที่เกิดขึ้น หาข้อสรุปเพื่อชดใช้และเยียวยาผลจากการทำความผิดนั้น และจะกำหนดโทษโดยการกล่าวคำขอโทษรวมถึงการลงนามในสัญญาที่กำหนดกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นการช่วยเหลือชุมชนและผู้เสียหาย ซึ่งจะมีหลายฝ่ายเกี่ยวข้องกับโครงการประชุม ตั้งแต่ผู้เสียหาย ผู้กระทำผิด ครอบครัว เจ้าหน้าที่ตำรวจ และองค์กรต่างๆ ในชุมชน ที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชน นอกจากนี้ยังมีโครงการประนีประนอมข้อพิพาทระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำผิด (Victim Offender Mediation) โดย The Mediation and Restorative Justice Centre เป็นการประชุมเสวนาคดีการกระทำผิดเด็กและความรุนแรงในครอบครัวตั้งแต่ปี ค.ศ. 1998 ซึ่งค่อนข้างใช้เวลาในการเตรียมการประชุม การประชุมมักจัดขึ้นมากกว่า 1 ครั้ง (5-7 ครั้งโดยเฉลี่ย) และความสามารถของผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ในการดำเนินโครงการในช่วงประชุมเป็นเรื่องสำคัญ ซึ่งจะต้องเกิดขึ้นจากความสมัครใจและเสียสละผ่านการฝึกอบรมด้าน Restorative Justice เป็นอย่างดี มีความพร้อมและประสบการณ์ต้องเตรียมข้อมูลครบถ้วนต้องสร้างความเชื่อมั่น ลดความกดดันและความหวาดกลัวแก่ทุกฝ่าย สำหรับงบประมาณการพัฒนากระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ของรัฐ Alberta จะมี Alberta Community Restorative Justice (ACRJ) Grant Program ร่วมกับองค์กรต่างๆ เป็นแหล่งทุนให้การสนับสนุนโครงการต่างๆ งบประมาณปีละ \$ 350,000

ประเทศญี่ปุ่นมีการจัดตั้งศูนย์ประชุมกลุ่มครอบครัวสำหรับความผิดที่ผู้กระทำเป็นเด็กและเยาวชน โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะแก้ปัญหาวัฒนธรรมขอโทษและให้อภัยดั้งเดิมที่ตัดผู้เสียหายจากกระบวนการประชุมเชิงสมานฉันท์เพื่อหาข้อตกลงระงับข้อพิพาททางอาญา

กระบวนการประชุมกลุ่มดังกล่าว เริ่มต้นจากการที่ผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนจะต้องยอมรับความผิด ผู้ประสานงานประชุมจะพบคู่กรณีแต่ละฝ่ายเพื่อยืนยันว่าทั้งผู้เสียหายและผู้กระทำผิดต้องการที่จะเจรจาข้อพิพาทและผลเสียหายที่เกิดจากการทำความผิดอาญา การประชุมจะเปิดให้ผู้มีส่วนได้เสียหลายฝ่ายเข้าร่วมด้วย เช่น ครู ผู้ร่วมงาน สมาชิกในครอบครัว ผู้เสียหายและผู้กระทำผิด

การประชุมผู้เข้าร่วมประชุมจะร่วมกันกำหนดข้อตกลงในการเยียวยาความเสียหาย เช่น ให้ผู้กระทำผิดไปฝึกอบรม ทำงานบริการสาธารณะ รวมทั้งการชดใช้ค่าสินไหมทดแทน การประชุมสามารถจัดขึ้นได้ก่อนการดำเนินคดีในชั้นศาลหรือระหว่างรอการลงโทษก็ได้ ผลของ

ข้อตกลงเชิงสมานฉันท์จะถูกส่งไปยังศาลหรือศูนย์ควบคุมตัว (detention center) เพื่อที่จะใช้มาตรการที่กำหนดโดยข้อตกลงเชิงสมานฉันท์ปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดต่อไป

การนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในศาลเยาวชนในประเทศญี่ปุ่น การประชุมกลุ่มครอบครัวแบบไม่เป็นทางการ ตัวอย่างเขตจังหวัด Chiba มีกระบวนการประชุมกลุ่มดังกล่าวเริ่มต้นจากการที่ผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กหรือเยาวชนจะต้องยอมรับความผิด ผู้ประสานงานประชุมจะพบคู่กรณีแต่ละฝ่ายเพื่อยืนยันว่าทั้งผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดต้องการที่จะเจรจารับข้อพิพาทและผลเสียหายที่เกิดจากการกระทำความผิดอาญา การประชุมจะเปิดให้ผู้มีส่วนได้เสียหลายฝ่ายเข้าร่วมด้วย เช่น ครู ผู้ร่วมงาน สมาชิกในครอบครัว ผู้เสียหาย และผู้กระทำความผิด โดยมีเทคนิคการดำเนินการอย่างไม่เป็นทางการซึ่งสามารถทำได้ทันที และเป็นกระบวนการที่คำนึงถึงสิทธิของผู้เสียหายมากขึ้น โดยเปิดโอกาสให้เข้ามาร่วมหาทางออกที่เหมาะสมกับผลที่เกิดจากการกระทำความผิด

จึงเห็นได้ว่ามาตรการการประชุมดังกล่าวได้สร้างสมดุลระหว่างสิทธิของผู้เสียหายและสิทธิของผู้กระทำความผิดในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มากกว่ากระบวนการขอโทษและให้อภัยแบบเดิม

ประเทศนิวซีแลนด์นั้น หากเป็นการกระทำความผิดที่เยาวชนกระทำความผิดและเป็นความผิดที่ไม่ร้ายแรง จะได้รับการดำเนินการโดยอาศัยอำนาจของ Police Youth Aid แต่ถ้าเป็นการกระทำความผิดที่มีความร้ายแรงในระดับกลางหรือร้ายแรง เช่น ความผิดถือว่าเป็นการใช้กำลัง การชิงทรัพย์ วางเพลิง ความผิดฐานข่มขืน กระทำชำเรา หรือความผิดเกี่ยวกับเพศอื่นๆ ยกเว้นความผิดฐานฆ่าคน จะดำเนินการเป็นเอกเทศโดยอาศัยอำนาจตาม The Children and Young Persons and Their Families Act 1989 ทั้งนี้ มาตรการในการใช้การประชุมกลุ่มครอบครัวเพื่อทำให้ผู้กระทำความผิดที่เป็นเยาวชนซึ่งได้กระทำความผิดที่ไม่ร้ายแรงได้มีความรับผิดชอบต่อการกระทำของเขาและให้การสนับสนุนเพื่อให้ผู้กระทำความผิดได้เข้ามามีส่วนในการเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากการกระทำของตน และผลการประชุมกลุ่มครอบครัวนั้น จะก้าวล่วงไปถึงการนำเสนอเพื่อให้ศาลมีแนวทางที่เหมาะสมในการลงโทษผู้กระทำความผิดที่เป็นเยาวชนด้วย

The Children and Young Persons and Their Families Act 1989 มาตรา 5 และ มาตรา 208 กำหนดหลักการและกระบวนการที่ศาลจะต้องพิจารณาดำเนินการเกี่ยวกับเยาวชนที่กระทำความผิดและการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในการกำหนดมาตรการที่เหมาะสมซึ่งใช้การประชุมกลุ่มครอบครัวเข้ามาให้การคุ้มครองเด็กที่กระทำความผิดมิให้กระทำความผิดซ้ำและเบี่ยงเบนไม่ให้เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา

ผู้ศึกษาเห็นว่าในแต่ละประเทศต่างดำเนินกระบวนการภายใต้แนวคิดกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มิได้มุ่งที่จะลงโทษเด็กหรือเยาวชนแต่ต้องการให้เยาวชนแก้ไขความผิด

ตลอดจนเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย ต้องการให้เด็กหรือเยาวชนกลับคืนสู่สังคมโดยมาเป็นทรัพยากรที่ดีเพื่อพัฒนาประเทศต่อไป ซึ่งประเทศนิวซีแลนด์ได้สังเกตเห็นถึงประโยชน์และนำการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนมาปรับปรุงใช้ในกฎหมายของตนเป็นประเทศแรกเป็นต้นแบบให้ประเทศอื่น ๆ นำไปศึกษาเพื่อใช้ในประเทศของตนจะเห็นได้ว่าประเทศนิวซีแลนด์มีการกำหนดขั้นตอน รูปแบบวิธีการ คณะบุคคลที่เข้าร่วมมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาไว้ อย่างชัดเจน อีกทั้งหน่วยงานต่าง ๆ มีความรู้ความชำนาญและทัศนคติที่ดีต่อเด็กและเยาวชนในทางปฏิบัติจึงก่อให้เกิดประสิทธิภาพ ส่วนประเทศแคนาดาจะกำหนดหลักเกณฑ์ของมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาไว้ จะมีความแตกต่างกันเรื่องโปรแกรมของมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาที่นำมาใช้ซึ่งแต่ละรัฐนั้นสามารถเลือกนำมาใช้ได้ตามความเหมาะสมแก่ประเภทคดี ส่วนประเทศญี่ปุ่นแม้ว่าจะไม่ได้นำการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนมาใช้ในรูปแบบที่เป็นทางการ ด้วยวัฒนธรรมสังคมญี่ปุ่นเป็นประเพณีการขอโทษและการให้อภัยจึงทำให้คดีเล็กน้อยไม่ถูกดำเนินการทางกฎหมาย อีกทั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจมีส่วนสำคัญในการสอดส่องดูแลพื้นที่เขตชุมชนที่รับผิดชอบและมีปฏิสัมพันธ์กับคนในชุมชนอย่างใกล้ชิดจึงทำให้คดีความผิดเล็กน้อยไม่ขึ้นสู่ศาล แต่เห็นได้ว่าประเพณีการขอโทษและให้อภัย มีข้อบกพร่องทำให้เด็กและเยาวชนยังไม่ได้รับการแก้ไข จึงได้เริ่มให้ครอบครัวและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน อันก่อให้เกิดประโยชน์และประสิทธิภาพมากกว่า

### 3. วิเคราะห์ทบทวนฎีกกฎหมายที่กำหนดตัวบุคคลในรูปคณะกรรมการที่ร่วมประชุมเพื่อจัดทำแผนแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนในชั้นก่อนฟ้องในประเทศไทย

การดำเนินมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเพื่อเสนอต่อพนักงานอัยการอันเป็นประโยชน์ต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด กฎหมายบัญญัติให้มีผู้เข้าร่วมประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเป็นไปตามกฎหมายกำหนด คือ ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจเชิญฝ่ายเด็กและเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด ฝ่ายผู้เสียหาย และนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เข้าร่วมประชุม และหากเห็นสมควรอาจเชิญผู้แทนชุมชนหรือหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิด หรือพนักงานอัยการด้วยก็ได้ ทั้งนี้ จะต้องจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้แล้วเสร็จและเสนอให้พนักงานอัยการพิจารณาภายในสามสิบวันนับแต่วันที่เด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำ” อันเป็นการร่วมกันจัดทำแผนแก้ไขฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดโดยบุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดซึ่งอยู่ในดุลพินิจของผู้อำนวยการสถานพินิจ ในการกำหนดผู้เข้าร่วมจัดทำแผนแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนนี้มีรูปแบบที่คำนึงถึงประโยชน์ที่เด็กจะได้รับและเป็นการคุ้มครองสิทธิเด็กหรือเยาวชนเพราะมีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ที่มีความเข้าใจถึงจิตใจที่เปราะบางของเด็กหรือเยาวชน มีประเด็นที่น่าสนใจว่าในทางปฏิบัติผู้อำนวยการสถานพินิจได้เชิญผู้แทนชุมชนเข้าร่วมในการจัดทำแผนโดยคำนึงถึงการครบตาม

หลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดหรือข้อปฏิบัติ จึงทำให้แผนแก้ไขฟื้นฟูเด็กอาจไม่ได้ประสิทธิภาพเท่าที่ควร ตามวัตถุประสงค์ในการตรากฎหมายเรื่องนี้เป็นการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เข้ามาใช้เพื่อเบี่ยงเบนเด็กออกจากกระบวนการยุติธรรมโดยคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดที่เด็กควรได้รับให้เด็กได้รับการบำบัดแก้ไขตลอดจนผู้เสียหายได้รับการเยียวยาและเด็กสามารถกลับคืนสู่สังคมได้โดยปกติสุขนั้นผู้แทนชุมชนที่มีบทบาทหน้าที่โดยตรงเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนมีบทบาทสำคัญเนื่องจากสังคมไทยอยู่กันอย่างเอื้ออาทรถ้อยทีถ้อยอาศัยดังนั้นผู้แทนชุมชนจึงมีความสนิทสนมกับบุคคลในชุมชน บุคคลในชุมชนให้ความเคารพนับถือหากในการเข้าร่วมจัดทำแผนแก้ไขฟื้นฟูเด็กผู้แทนชุมชนที่มีบทบาทหน้าที่โดยตรงเกี่ยวกับเด็กได้เข้าร่วมย่อมก่อให้เกิดประโยชน์กับตัวเด็กเพราะผู้แทนชุมชนที่เด็กอาศัยอยู่ย่อมมีความเข้าใจในตัวเด็กทำให้ในการเข้าร่วมจัดทำแผนมีการเสนอแนวทางที่ถูกต้อง เหมาะสมแก่เด็กและเยาวชนนั้น ๆ อีกทั้งเมื่อเด็กและเยาวชนปฏิบัติตามแผนแก้ไขฟื้นฟูเสร็จต้องกลับคืนสู่สังคมผู้แทนชุมชนที่เด็กอาศัยอยู่มีส่วนส่งเสริมให้เด็กสามารถกลับคืนสู่สังคมและมีบทบาทเชิงสร้างสรรค์ที่เหมาะสมช่วยให้เด็กและเยาวชนกลับมาใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้โดยปกติสุข

จะเห็นได้ว่าในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญานั้นมีในชั้นก่อนฟ้อง ในชั้นพิจารณาของศาล มีข้อสังเกตว่าในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นศาลนั้นกำหนดให้มีที่ปรึกษาทางกฎหมายเข้าร่วมในการประชุมด้วยเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนและเป็นการให้คำแนะนำทางกฎหมายตลอดจนให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ แก่เด็กและเยาวชนสอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก แต่การใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้องการจัดทำแผนแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนไม่ปรากฏว่ามีที่ปรึกษาทางกฎหมายเข้ามาให้คำปรึกษาแก่เด็กและเยาวชนตลอดจนแนวทางทางกฎหมายที่เด็กจะได้รับหากปฏิบัติตามแผนหรือหากไม่มีการปฏิบัติตามแผนแล้วเด็กและเยาวชนจะได้รับผลอย่างไรซึ่งที่ปรึกษาทางกฎหมายควรที่จะเข้ามาคุ้มครองสิทธิเด็กไม่เฉพาะแต่ในชั้นศาลควรเข้ามามีบทบาทตั้งแต่เริ่มกระบวนการเพื่อความเสมอภาคในทุกขั้นตอนของกฎหมาย อีกทั้งในการแก้ไขปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือเอกชน ดังนั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจ พนักงานอัยการซึ่งเป็นบุคคลที่เริ่มต้นคดีที่มีเด็กถูกล่ามหัวว่ากระทำความผิดควรมีส่วนเข้าร่วมในการจัดทำแผนแก้ไขฟื้นฟูเด็กในชั้นก่อนฟ้อง เนื่องด้วยพนักงานสอบสวนเป็นผู้จับกุมสอบสวนเด็กและเยาวชนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด และพนักงานอัยการเป็นผู้พิจารณาสั่งฟ้องคดีเด็กและเยาวชนซึ่งอยู่ในชั้นก่อนฟ้องและกระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนมีในชั้นก่อนฟ้อง การที่เจ้าหน้าที่ตำรวจและพนักงานอัยการเข้าร่วมในการจัดทำแผนแก้ไขฟื้นฟูย่อมก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพิจารณาความผิด ทำให้มีความเข้าใจในพฤติกรรมและการกระทำของเด็กและเยาวชน ก่อให้เกิดการปฏิบัติงานที่ถูกต้องเหมาะสม และเป็นการดำเนินกระบวนการที่ต่อเนื่องไปชั้นพิจารณาของศาล



#### 4. ข้อเสนอแนะ

จากปัญหาเกี่ยวกับการใช้มาตรา 87 แห่งบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ในมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ผู้เขียนขอเสนอแนวทางดังกล่าวต่อไปนี้

1. ควรเพิ่มเติมบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 หมวด 7 มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในมาตรา 87 ดังต่อไปนี้

1.1 เรื่องการกำหนดคณะผู้เข้าร่วมในการจัดทำแผนฟื้นฟูบำบัดเด็กและเยาวชนในมาตรา 87 จาก “ในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา 86 ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจเชิญฝ่ายเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด ฝ่ายผู้เสียหาย และนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เข้าร่วมประชุม และหากเห็นสมควรอาจเชิญผู้แทนชุมชนหรือหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิด หรือพนักงานอัยการด้วยก็ได้” แก้เป็น “ในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา 86 ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจเชิญฝ่ายเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด ฝ่ายผู้เสียหาย และนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ผู้แทนชุมชนที่เด็กหรือเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติ” เพื่อให้ผู้แทนชุมชนที่มีบทบาทหน้าที่โดยตรงเกี่ยวกับตัวเด็ก สามารถให้ความช่วยเหลือเด็กและเยาวชน ตลอดจนช่วยเหลือไกล่เกลี่ยระหว่างฝ่ายผู้กระทำความผิดกับฝ่ายผู้เสียหายเพื่อลดทอนความรู้ด้านลบที่มีต่อกัน อันเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ต้องการให้ครอบครัวและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการเชิงสมานฉันท์เพื่อหันเหเด็กและเยาวชนออกจากกระบวนการยุติธรรม โดยเด็กได้รับการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูให้สามารถกลับคืนสู่สังคมได้โดยไม่หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก

1.2 ควรกำหนดให้พนักงานอัยการเข้าร่วมในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัด ฟื้นฟูเด็กและเยาวชน เว้นแต่มีเหตุจำเป็นทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมได้ อาจส่งตัวแทนหรือส่งหนังสือแจ้งแก่ทางฝ่ายผู้ประสานงาน เพราะกระบวนการจัดทำแผนแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเด็กและเยาวชนในชั้นก่อนฟ้อง อำนาจพิจารณาคำสั่งไม่ฟ้องเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอยู่ที่พนักงานอัยการ เพื่อประโยชน์สูงสุดที่เด็กและเยาวชนจะได้รับ ควรเปิดโอกาสให้พนักงานอัยการสอบถามข้อเท็จจริง ทำให้ทราบพฤติการณ์การกระทำความผิด ตลอดจนสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ในการกระทำเพื่อพิจารณาคำสั่งเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบด้วยกับแผนแก้ไขฟื้นฟูเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

1.3 ควรกำหนดเพิ่มเติมให้มีที่ปรึกษาทางกฎหมายเข้าร่วมในการจัดทำแผนฟื้นฟูเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเด็กหรือเยาวชนให้ได้รับความเป็นธรรม อีกทั้งที่ปรึกษากฎหมายมีความชำนาญในคดีเด็ก ย่อมมีการปฏิบัติต่อเด็กที่เหมาะสม มีการอธิบายชี้แนะแนวทางว่าหากเด็กและเยาวชนได้มีการปฏิบัติตามแผนบำบัดแก้ไขฟื้นฟูแล้วจะได้รับประโยชน์ให้ไม่ต้องถูกดำเนินคดีทางกระบวนการยุติธรรม แต่หากมิได้มีการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแล้ว เด็ก

หรือเยาวชนจะถูกดำเนินการต่อไปในกระบวนการใด ทำให้เด็กและเยาวชนมีความเข้าใจในกระบวนการและมีความสนใจในการปฏิบัติตามแผนแก้ไข บำบัดฟื้นฟูจนสำเร็จ

1.4 ควรกำหนดเพิ่มเติมให้พนักงานตำรวจในท้องถิ่นที่เด็กหรือเยาวชนอยู่อาศัย เข้าร่วมในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูในคดีบางประเภทที่จำเป็นต้องอาศัยการติดตามคอย สอดส่องดูแลเป็นระยะ แต่ควรแยกพนักงานสอบสวนที่จับกุมและทำการสอบสวนเด็กหรือเยาวชน ออกจากพนักงานตำรวจที่เข้าร่วมในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัด ฟื้นฟู เพื่อลดทัศนคติทางลบของ พนักงานสอบสวนที่มีต่อเด็กและเยาวชนและเป็นการให้โอกาสเด็กและเยาวชนกลับตัวเป็นคนดี

1.5 ควรกำหนดเพิ่มเติมให้อำนาจพนักงานอัยการที่เข้าร่วมในการจัดทำแผน แก้ไขบำบัดฟื้นฟูเห็นชอบด้วยกับแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ให้แก้ไขแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูหรือสั่ง ดำเนินคดีต่อไป หรือไม่เห็นชอบด้วยกับแผนดังกล่าว ได้ในขณะเข้าร่วมในการจัดทำแผนแก้ไข บำบัดฟื้นฟู โดยไม่ตัดอำนาจพนักงานอัยการในการที่จะเปลี่ยนแปลงแก้ไขคำสั่งนั้นได้ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่เด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำ อันเป็นการช่วยลดขั้นตอนในการดำเนิน กระบวนการเพื่อความสะดวกรวดเร็ว แต่ยังคงไว้ซึ่งประโยชน์สูงสุดที่เด็กหรือเยาวชนจะได้รับแล้ว เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม จากเดิม “ในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา 86 ให้ ผู้อำนวยการสถานพินิจเชิญฝ่ายเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด ฝ่ายผู้เสียหาย และ นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เข้าร่วมประชุม และหากเห็นสมควรอาจเชิญผู้แทนชุมชนหรือ หน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิด หรือพนักงานอัยการ ด้วยก็ได้ ทั้งนี้ จะต้องจัดทำ แผนแก้ไข บำบัดฟื้นฟูให้แล้วเสร็จและเสนอให้พนักงานอัยการ พิจารณาภายในสามสิบวันนับแต่วันที่เด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำ” แก้ไขเป็น “ในการ จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา 86 ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจเชิญฝ่ายเด็กหรือเยาวชนที่ ต้องหาว่ากระทำความผิด ฝ่ายผู้เสียหาย และนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ ผู้แทนชุมชนที่ เด็กหรือเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติ ที่ปรึกษาทนายความ พนักงานอัยการ หรืออาจเชิญพนักงานตำรวจที่ เด็กหรือเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติเข้าร่วมการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูด้วยก็ได้ ทั้งนี้ ให้พนักงาน อัยการที่เข้าร่วมแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูมีอำนาจพิจารณาทำคำสั่งเห็นชอบ ไม่เห็นชอบด้วยกับแผน แก้ไขบำบัดฟื้นฟู หรือแก้ไขประการใด ๆ โดยมีอำนาจที่จะเปลี่ยนแปลงแก้ไขคำสั่งภายในสามสิบ วันนับแต่วันที่เด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำ”

2. ควรแก้ไขระเบียบกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู พ.ศ. 2554 ในเรื่องการกำหนดตัว บุคคลที่เข้าร่วมในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูใหม่โดยเพิ่มที่ปรึกษาทนายความ พนักงาน ตำรวจ ผู้แทนชุมชนที่เด็กมีถิ่นที่อยู่ มาเข้าร่วมในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู เพื่อให้ สอดคล้องกับบทบัญญัติของกฎหมาย มีการปฏิบัติไปในทิศทางแนวเดียวกัน ไม่ก่อให้เกิดปัญหา ในทางปฏิบัติ โดยจากเดิมว่า “ข้อ 6 ให้ผู้ประสานการประชุม เชิญผู้เข้าร่วมประชุม ดังต่อไปนี้

(1) ฝ่ายเด็กหรือเยาวชน ได้แก่ เด็กหรือเยาวชน บิดามารดา ผู้ปกครอง บุคคล หรือผู้แทนองค์การที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย หรือบุคคลซึ่งเด็กหรือเยาวชนร้องขอ

(2) ฝ่ายผู้เสียหาย ได้แก่ ผู้เสียหาย บิดามารดา หรือผู้ปกครองผู้เสียหายในกรณี ผู้เสียหายเป็นผู้เยาว์ และบุคคลซึ่งผู้เสียหายร้องขอ

(3) นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์

(4) พนักงานคุมประพฤติ

(5) พนักงานอัยการ

หากเห็นสมควรอาจเชิญผู้แทนชุมชนหรือหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิดด้วยก็ได้”

แก้ไขเป็น “ข้อ 6 ให้ผู้ประสานการประชุม เชิญผู้เข้าร่วมประชุม ดังต่อไปนี้

(1) ฝ่ายเด็กหรือเยาวชน ได้แก่ เด็กหรือเยาวชน บิดามารดา ผู้ปกครอง บุคคล หรือผู้แทนองค์การที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย หรือบุคคลซึ่งเด็กหรือเยาวชนร้องขอ

(2) ฝ่ายผู้เสียหาย ได้แก่ ผู้เสียหาย บิดามารดา หรือผู้ปกครองผู้เสียหายในกรณี ผู้เสียหายเป็นผู้เยาว์ และบุคคลซึ่งผู้เสียหายร้องขอ

(3) นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์

(4) พนักงานคุมประพฤติ

(5) พนักงานอัยการ

(6) ผู้แทนชุมชนที่เด็กหรือเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติ

(7) ที่ปรึกษาทางกฎหมาย

หากเห็นสมควรอาจเชิญเจ้าหน้าที่ตำรวจที่เด็กมีถิ่นที่อยู่ปกติเข้าร่วมในการจัดทำแผนด้วยก็ได้

## บรรณานุกรม

### ภาษาไทย

ประธาน วัฒนวาณิชย์ (2526). *กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน*. กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วันชัย รุจนวงศ์. (2549). *มาตรฐาน การปฏิบัติงานในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ตามมาตรฐานขององค์การสหประชาชาติกับประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ในการดำเนินงาน และการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด*. กรุงเทพฯ: กรมคุมประพฤติ.

อัจฉรียา ชูตินันท์. (2552). *กฎหมายเกี่ยวกับคดีเด็ก เยาวชนและครอบครัว*. (พิมพ์ครั้งที่ 3).  
กรุงเทพฯ:วิญญูชน.

\_\_\_\_\_. (2557). *อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา*.(พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ:วิญญูชน.

อัจฉรียา ชูตินันท์. (2555, มิถุนายน- สิงหาคม). “พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว  
และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553.” วารสารนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนม  
ยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 1(1).

สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เสนอต่อสถาบันวิจัยและพัฒนาคดี  
สำนักงานศาลยุติธรรม.(2553). *กระบวนการสร้างความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในศาล  
ยุติธรรม*(รายงานผลการศึกษาระดับสมบูรณ). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา.